

Бараник З. П., д.е.н.,
професор кафедри статистики
Гопкало Б. С.,
аспірант кафедри статистики,
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана

Baranyk Z. P., Doctor of Economic Sciences,
Professor of the Statistics Department
Hopkalo B. S.,
Postgraduate Student of the Statistics Department,
Kyiv National Economics University named after Vadym Hetman

ДОСВІД ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ В УКРАЇНІ ТА КРАЇНАХ ЄС

GOVERNMENT REGULATION OF SOCIAL PROTECTION FOR THE POPULATION IN UKRAINE AND THE EU

Анотація. Однією з найважливіших функцій держави є забезпечення гідного рівня життя та соціального захисту населення. В Україні формується сучасна система державного управління соціальним захистом, унаслідок цього вельми необхідно скористатися досвідом розвинутих країн Європи для забезпечення динамічного розвитку.

Метою статті є розгляд існуючих методологічних підходів щодо державного регулювання соціального захисту населення в країнах ЄС і визначення можливостей щодо запровадження їх позитивного досвіду в систему соціального захисту населення України.

Україна все ще на шляху створення власної моделі соціального захисту населення. Впровадження ефективної системи соціального захисту населення в Україні передбачає розгляд і детальний аналіз існуючих систем соціального захисту в розвинених країнах ЄС. Вирішення цього нагального питання ускладнюється нинішньою соціально-економічною ситуацією в Україні, пов'язаною зі зниженням рівня життя, збільшенням міграційної робочої сили, збільшенням безробіття та кількістю незахищених соціальних груп. Ключове значення у реформванні системи соціального захисту є використання методологічних підходів статистичного оцінювання діючої системи соціального захисту для виявлення недосконалості існуючої системи. Для забезпечення контролю необхідно використати досвід Польщі в розподілі функціональних обов'язків на регіональний рівень і впровадити перевірки на всіх рівнях забезпечення соціального захисту.

У статті розглянуто особливості розвитку соціального захисту населення України та країнах ЄС. Представлено результати критичного аналізу щодо доцільності встановлення єдиних підходів державного регулювання соціального захисту населення в Україні та країнах ЄС і визначено відмінності між ними.

Ключові слова: населення, рівень життя, соціальний захист, мало захищені верстви населення.

Abstract. One of the most important functions of the state is to provide a decent standard of living and social protection for the population. In Ukraine, a

system of government management of social protection should be formed, which will provide the dynamic development of a democratic and social state.

The purpose of the report is to consider existing approaches to government regulation of social protection for the population in the EU countries and to determine the possibilities for implementing their positive experience into the system of social protection in Ukraine.

Ukraine is still on the path of establishing its own model of social protection for the population. Implementation of the effective system of social protection for the population in Ukraine provides for the consideration and detailed analysis of existing social protection systems in the developed EU countries. The solution to this urgent issue is complicated by the current socio-economic situation in Ukraine, associated with declining living standards, an increase in migrant labour force, an increase in unemployment and the number of disadvantaged social groups.

The key to reforming the social protection system is to use methodological approaches to statistically evaluate the current social protection system to identify the imperfections of the existing system. To ensure control, the experience of Poland in the distribution of functional responsibilities at the regional level should be used and checks at all levels of social protection should be implemented.

The report will consider the features of the development of social protection for the population in Ukraine and the EU. The results of a critical analysis of the establishment of uniform approaches to government regulation of social protection for the population in Ukraine and the EU countries are presented and the differences between them are determined.

Key words: population, standard of living, social protection, disadvantaged social groups.

Актуальність теми обумовлена формуванням сучасної системи державного управління соціальним захистом населення, що в майбутньому забезпечить динамічний розвиток країни. Внаслідок цього вельми необхідно використовувати позитивний досвід країн Європи, особливо по відношенню до розробки єдиних методологічних підходів щодо ефективного державного регулювання соціального захисту населення в Україні. Значний вклад у вивчення та удосконалення системи державного управління у сфері соціального захисту населення внесли науковці З. Бараник, Н. Болотіна, І. Дьяконова, А. Єпіфанов, І. Сало, В. Базилевич, П. Шевчук, О. Палій, В. Скуратівський, В. Москаленко, І. Басанцов, І. Михайловська, А. Гарсія, Дж. Груат та інші.

Метою статті є розгляд існуючих методологічних підходів щодо державного регулювання соціального захисту населення в країнах ЄС і визначення можливостей щодо запровадження їх позитивного досвіду в систему соціального захисту населення України.

Виклад основного матеріалу. Методологічні підходи до класифікації моделей соціальної політики залежать від обраних критеріїв. Так, у ряді досліджень виділяють дві основні моделі: у

першій модель, яку часто називають «бісмарковською», встановлюється жорсткий зв'язок між рівнем соціального захисту та успішністю або тривалістю професійної діяльності. Друга модель носить назву «беверіджської», головний тезис якої: будь-яка людина, незалежно від її приналежності до економічно активного населення, має право на мінімальну захищеність по відношенню до захворювань, старості чи іншої причини скорочення своїх матеріальних ресурсів.

Зазначимо, що система пенсійного забезпечення в Україні складається з таких рівнів:

1) солідарна система загальнообов'язкового державного пенсійного страхування;

2) накопичувальна система загальнообов'язкового державного пенсійного страхування;

3) система недержавного пенсійного забезпечення.

Перші два рівні належать до загальнообов'язкового державного пенсійного страхування. Другий і третій рівні становлять систему накопичувального пенсійного забезпечення. Громадяни України можуть бути учасниками одночасно різних рівнів пенсійної систем. [3].

Солідарна пенсійна система передбачає забезпечення мінімальної та гарантованої пенсії, яка надається державою. Її метою є гарантування кожному громадянину отримувати мінімальний дохід після виходу на пенсію. Така система належить до соціального захисту. Кошти для фінансування пенсійних виплат мобілізуються до Пенсійного фонду України шляхом обов'язкових відрахувань від заробітної плати громадян. Пенсія нараховується тільки за ті роки, коли працівник фактично сплачував пенсійні внески. Розрахунок величини пенсії проводиться не за трудовим, а за страховим стажем, тобто за період, коли громадянин виплачував обов'язкові платежі до Пенсійного фонду. У випадках, коли з тих чи тих причин пенсійні виплати громадянину не досягають прожиткового мінімуму, передбачається здійснення адресних виплат малозабезпеченим громадянам за рахунок коштів Державного бюджету. Структура видатків за схемами соціального захисту в Україні представлено на рис. 1.

Найбільша частка видатків припадає на соціальний захист пенсіонерів (43 %) і на компенсацію житлових витрат (14 %).

Система соціального захисту в Україні ближча до бевериджської системи, оскільки в Україні не розвинута практика приватних пенсійних фондів і все пенсійне навантаження приходить на державний пенсійний фонд і на бюджет. Також з

2014 року значно збільшилася частка видатків на компенсації житлових витрат у зв'язку з стрімким ростом комунальних платежів.

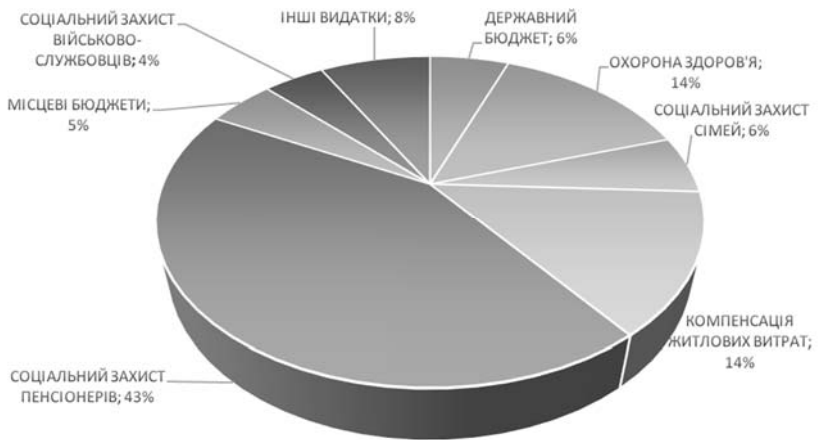

Рис. 1. Структура видатків за схемами соціального захисту в Україні, %

Розроблено авторами на основі даних [1],[2]

Процес створення ефективної системи соціального захисту в Україні залежить від багатьох чинників. Одним із них є використання досвіду зарубіжних країн, де ця система працює тривалий час і має позитивні результати. Значний інтерес являє собою система соціального захисту, яка формується в рамках Європейського Союзу, зважаючи на прагнення України долучитися до ЄС.

Для порівняння видатків на соціальний захист відобразимо їх у відношенні до валового внутрішнього продукту країн, що розглядаються (рис. 2).

Як видно з рис. 2, значне скорочення частки видатків на соціальний захист в Україні з 2010 по 2017 рік. У Чехії та Угорщині видатки теж дещо скоротились, Словаччина витрачає на соціальний захист таку ж частку від ВВП, що і в 2010 році. Польща, за період, що розглядається, дещо наростила відсоток від ВВП на соціальний захист населення.

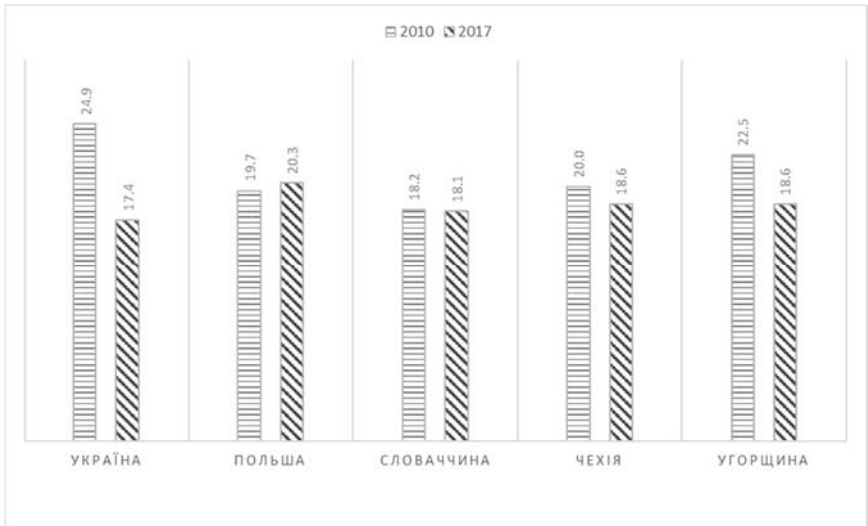

Рис. 2. Загальні видатки на соціальний захист, % від ВВП

Розроблено авторами на основі даних [1]

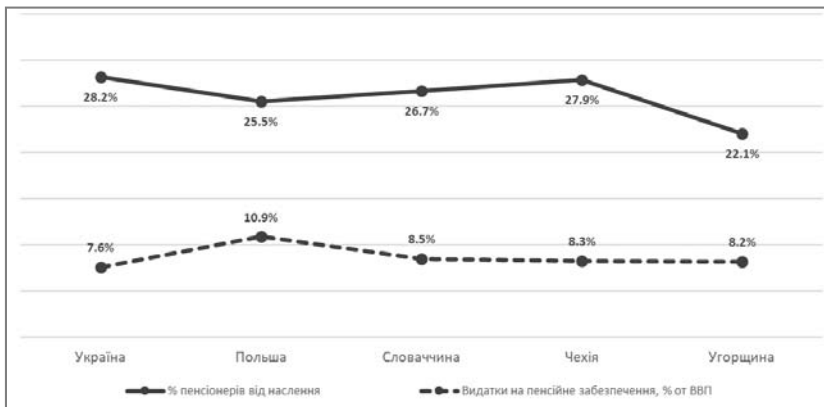

Рис. 3. Порівняння частки пенсіонерів серед населення з видатками на пенсійне забезпечення у відсотках від ВВП

Розроблено авторами на основі даних [1,2]

Згідно з рис. 3 в Україні найвище, серед досліджуваних країн, навантаження людьми пенсійного віку та найнижчий відсоток

видатків на пенсійне забезпечення від ВВП. У Польщі найбільші видатки на пенсійне забезпечення, а в Угорщині найнижче навантаження людьми пенсійного віку.

Для оцінювання можливостей запозичення іноземного досвіду для реформування системи соціального захисту необхідно вивчити порядок проведення реформ у країнах, що розглядаються, та вивчити їх досвід реформування системи соціального захисту та методи державного регулювання цієї сфери.

У Польщі функціонує як обов'язкове державне страхування, так і приватне. Обов'язковому пенсійному страхуванню підлягають: працівники і службовці; члени сільськогосподарських кооперативів; підприємці; особи, діяльність яких не пов'язана з сільським господарством; священники; депутати і сенатори, які отримують зарплату; люди, що отримують допомогу по безробіттю; люди у відпустці по догляду за дитиною до 3 років або отримують допомогу по вагітності і пологах.

Зазначимо, що найбільшу частку видатків Фонду соціального страхування складають пенсії.

З 1999 року у Польщі діють паралельно дві пенсійні системи:

- дія старої системи пенсійного страхування поширюється на тих, хто уже отримує пенсію, а також на тих, хто в момент вступу в силу реформи, тобто 1 січня 1999 року, досяг 50 років;

- дія нової системи пенсійного страхування поширюється на тих, хто в момент вступу в силу реформи досяг 50 років, тобто тих, хто народився після 31 грудня 1948 року.

Міністерство праці та соціальної політики Польщі займається вирішенням таких складних соціальних питань:

- створення концепцій і визначення тенденцій розвитку у сфері соціальної допомоги;

- проведення і фінансування досліджень та експертиз у галузі соціального забезпечення;

- здійснення аналізу ефективності надання соціальної допомоги;

- заохочування і застосовування нових форм і методів роботи;

- розробка і фінансування програм захисту;

- співпраця з неурядовими організаціями.

Питання соціальної політики вирішуються законодавчо також на рівні гміни і повіту (району). До них належать:

- виплата постійної допомоги;

- оплата медичного страхування;

- надання спеціальних послуг, що стосуються догляду за людьми з психічними розладами;

- надання цільових пілгь;
- створення центрів медико-соціальної реабілітації людей з психічними розладами;
- надання допомоги іноземцям, у тому числі, біженцям;
- ведення діяльності, що стосується усиновлення дітей на міжнародному рівні;
- виконання завдань, що впливають з державних програм соціального захисту населення.

Що стосується Словаччини, то вона здійснила пенсійну реформу в 2004 році. Взявши до уваги рекомендації Всесвітнього банку та вивчивши досвід реформ в Угорщині й Польщі, новий уряд Словаччини вирішив побудувати пенсійну систему, яка б складалася з трьох рівнів і «мережі безпеки» для громадян з дуже низькими пенсіями. Стару солідарну систему розділили на обов'язкове соціальне страхування (перший рівень) та обов'язкове заощадження (другий рівень), що доповнювалися менш масштабною системою добровільних заощаджень (третій рівень).

Реформування першого рівня привело до запровадження таких основних інновацій.

1. Поступове підвищення встановленого пенсійного віку в середньому від 55 років для жінок (залежно від кількості дітей) і 60 років для чоловіків до 62 років для представників обох статей. Усі чоловіки з 2006 року виходять на пенсію у віці 62 роки, а жінки — у 62 роки, починаючи з 2015 року.

2. Порівняно з старою, нова формула розрахунку пенсій дає можливість отримувати вищі пенсії тим, хто заробляв більше та сплачував більші внески впродовж усього робочого стажу, і навпаки. Перерозподіл грошей зменшуватиметься протягом трирічного перехідного періоду. Нова схема розрахунку мала збільшити мотивацію до сплати внесків та усунути можливість уникнення такої сплати.

3. Нова індексація наданих пенсій відбувається за так званим швейцарським методом, який передбачає автоматичну щорічну індексацію пенсій на середньозважене значення індексу споживання цін (інфляцію) і зростання середньої номінальної заробітної плати в економіці. Частка кожного параметра становитиме 50 %.

4. На відміну від колишньої системи, реформована солідарна система дозволяє виходити на пенсію раніше і пізніше встановленого терміну. За кожний місяць виходу на пенсію раніше розмір пенсії зменшується на 0,5 %, а за кожен місяць виходу на пенсію пізніше встановленого віку — зростає на 0,5 %.

Попри те, що нова солідарна система Словаччини посилює мотивацію, вона не в змозі автоматично змінити рівень зайнятості. Останнє має значний вплив на обсяги пенсійних внесків і є основним обмеженням для збільшення розміру пенсій. Однак ані нова формула розрахунку пенсій, ані нові правила індексації не відображають цих змін, і система продовжує давати негарантовані обіцянки. Це потребуватиме ще однієї реформи солідарної системи, яка зокрема передбачатиме: подальше підвищення пенсійного віку, збільшення внесків, внесення змін до формули розрахунку пенсій та/або правил індексації пенсій.

Висновки. Сьогодні, в умовах недостатньої підтримки незахищених верств населення в Україні, зокрема пенсіонерів, потрібно сформувати чіткий план реформування системи соціального захисту, який повинен базуватись на європейських стандартах, а також необхідно продовжити реформування системи пенсійного забезпечення. Ключове значення в реформуванні системи соціального захисту є використання методологічних підходів статистичного оцінювання діючої системи соціального захисту для виявлення недосконалості існуючої системи.

Для забезпечення контролю необхідно використати досвід Польщі в розподілі функціональних обов'язків на регіональний рівень і впровадити перевірки на всіх рівнях забезпечення соціального захисту.

Також, задля зменшення навантаження на бюджет необхідно на державному рівні підтримувати розвиток недержавних пенсійних фондів, які в майбутньому здатні зменшити навантаження та підвищити розмір пенсійних виплат населенню.

Література

1. Сайт Євростата / [електронний ресурс] / Режим доступу: <https://ec.europa.eu/eurostat/home> .
2. Сайт Державної служби статистики України / [електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
3. Закон України «Про заходи щодо законодавчого забезпечення реформування пенсійної системи» / Розділ перший / Стаття 1.

References

1. Sait Yevrostatata / [elektronnyi resurs] / Rezhym dostupu: <https://ec.europa.eu/eurostat/home> .

2. Sait Derzhavnoi sluzhby statystyky Ukrainy / [elektronnyi resurs] / Rezhym dostupu: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

3. Zakon Ukrainy «Pro zakhody shchodo zakonodavchoho zabezpechennia reformuvannia pensinoi systemy» / Rozdil pershyi / Statia 1.

Статтю подано до редакції 11.02.2019 р.

УДК 65.012.8

DOI: 10.33111/mise.97.3

Бегун А. В., к.е.н.,
професор кафедри інформаційного менеджменту,
Осіпова О. І., к.е.н.,
доцент кафедри економіко-математичного моделювання,
Урденко О. Г.,
аспірант кафедри інформаційного менеджменту,
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана

Bichun A. V., PhD in Economics,
Professor of the Information Management Department,
Osyrova O. I., PhD in Economics,
Associate Professor of the Economic and Mathematical Modelling
Department,
Urdenko O. G.,
Postgraduate Student of the Information Management Department,
Kyiv National Economic University named after Vadim Hetman

ПРО ОДИН З ІНСТРУМЕНТІВ АУДИТУ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

ABOUT ONE OF THE TOOLS OF THE ENTERPRISE INFORMATION SECURITY AUDIT

Анотація. В умовах конвергенції економічних процесів та інформаційних технологій завжди існувала проблема збереження конфіденційності, дійсності та достовірності інформаційних ресурсів. Для розв'язання множини задач, які породжені визначеною проблемою, існують інструменти інформаційної безпеки (ІБ) функціонування економічних структур, що підтримують рівень цієї безпеки на відповідному надійному інтервалі. В статті представлено дослідження програмних засобів аудиту інформаційної безпеки (ІБ) підприємства. Для забезпечення додаткового рішення аудиту інформаційної безпеки підприємства авторами запропоновано скористатися власне розробленою програмною платформою — генератор формування звітів комп'ютерних експертиз. Функціонально платформа досліджує та фіксує дані наступних розділів: аудит з обстеження ІТ; технічний аудит ІТ; аудит ІТ бізнес-процесів; аудит визначення критеріїв ІТ; комплексний аудит ІТ; експертна оцінка стану ІТ; аудит інформаційної безпеки з визначенням ризиків виникнення інцидентів.